

Strekking van betoog van Evelien Tonkens, hoogleraar Burgerschap en Humanisering van de publieke sector van de Universiteit voor Humanistiek, op Nieuwsuur 21 augustus 17

Meer vrijwilligerswerk, is dat niet het doel van de Participatiesamenleving?

Nee, het doel van de Participatiesamenleving is om iedereen in staat te stellen mee te doen en mee te tellen, en naar vermogen bij te dragen aan de samenleving.

Over hoe je dat doel van allemaal meedoen bereikt, verschillen de meningen

De regering vindt dat je dat het beste kunt doen door te bezuinigen en meer te vragen van vrijwilligers en mantelzorgers. Een ander visie is dat juist investeren in publieke voorzieningen bijdraagt aan de participatiesamenleving. Juist door investeren in bijv thuiszorg, verzorgingshuizen maar ook bibliotheken en werkprojecten bevorder je dat iedereen mee kan doen.

Er is nu veel minder geld voor participatie, kan dat dan wel?

Met de participatiesamenleving heeft de gemeente er heel veel taken bijgekregen. Dat kost veel extra geld: gemeentes moesten bijvoorbeeld wijkteams opzetten, en dagopvang en werkprojecten. Maar in plaats van extra geld kwam er een bezuiniging van 25% bij. Daardoor vallen er gaten: ouderen krijgen minder hulp en zorg, jongeren met een handicap zitten thuis omdat er geen werkplekken voor hen zijn; en bibliotheken en speeltuinen sluiten. De verwachting is dat vrijwilligers dat gaan overnemen.

Daardoor zie je overal een enorm beroep op vrijwilligerswerk. Dat zie je bijvoorbeeld ook bij sociale fondsen en vrijwilligersorganisaties. Die zeggen: er wordt zoveel wegbezuinigd, en daardoor komen er zoveel vragen bij ons... wij kunnen toch niet de halve verzorgingsstaat gaan overnemen? Hoe moeten we bepalen waar we wel of niet vrijwilligers op gaan inzetten?

Is er dus sprake van verdringing?

Juridisch gezien is er meestal geen sprake van verdringing. Het heet verdringing als je bijv vandaag 20 zorgverleners ontslaat en morgen 20 vrijwilligers daarvoor in de plaats aanneemt. Maar het gebeurt subtieler. Die 20 zorgverleners verdwijnen langzaam, tijdelijke contracten worden niet verlengd etc. En zo ontstaan er tekorten in zorg en hulp, waar dan vrijwilligers voor gezocht worden. Juridisch is dit geen verdringing, maar sociaal gezien wel.

Waar ligt de grens?

Die is nu wel bereikt. Nederland staat in de Europese top wat betreft vrijwilligerswerk. Daar mogen we best trots op zijn. Maar vrijwilligerswerk is ook kwetsbaar. Als je teveel van vrijwilligers maakt, kun je vrijwilligerswerk kapot maken. Want mensen doen vrijwilligerswerk juist omdat het niet op betaald werk lijkt. Ze doen vrijwilligerswerk omdat ze iets zinvols willen doen, als aanvulling op hun betaalde werk. Wanneer je van vrijwilligers veel verantwoordelijkheid vraagt, haken soms juist de meest loyale vrijwilligers af. Ze willen bijvoorbeeld een lange vakantie kunnen nemen, of niet elke dag vroeg op moeten staan.

En mensen die van hulp afhankelijk zijn, hebben soms goede redenen om betaalde krachten te willen. Vanwege privacy bijvoorbeeld, of omdat ze er zeker van willen zijn dat iemand echt elke dag komt.

En tenslotte. Voor veel werk is ook echt professionele kennis nodig, daar hebben mensen niet voor niets een opleiding voor gevolgd. Het is vreemd dat men vooral in zorg en welzijn vaak denkt dat iedereen dat wel kan. Maar thuiszorg, schuldhulpverlening, dagbesteding zijn allemaal zaken waar professionele kennis en ervaring over bestaat die noodzakelijk is voor de kwaliteit ervan. Vrijwilligers kunnen daar zeker een rol bij spelen, maar ze kunnen zulke activiteiten niet dragen.